

EDİTÖRÜN NOTU

Friedrich Engels, *Alman Köylü Savaşı (Der deutsche Bauernkrieg)* adlı eserinde, “1525 Devrimi” diye de andığı köylü ayaklanmalarını materyalist tarih anlayışıyla inceliyor.

Elinizdeki kitap hazırlanırken, *Alman Köylü Savaşı*’nın Okay Gönensin tarafından Fransızcadan yapılmış ve Ekim 1978’de “Köylüler Savaşı” adıyla Payel Yayınevi (İstanbul) tarafından yayımlanmış olan çevirisi Almanca özgün metin temel alınarak gözden geçirilmiş, karşılaştırma için İngilizce çeviriden yararlanılmıştır.

Kitaptaki tüm çengelli parantez ({ }) işaretleri Türkçe baskı editörüne (bundan sonra *Türkçe ed.*) aittir. Köşeli parantez ([]) işaretleri (parantez içindeki parantez işaretlerini ayırt etmek için kullanılanlar hariç) Almanca baskı editörlerine aittir.

Çeviri için temel alınan metin ile gözden geçirme için temel alınan ve başvuru alan metinlerin listesi aşağıdadır (*MEW: Marx Engels Werke*, Dietz Verlag Berlin; *MEGA: Karl Marx/Friedrich Engels Gesamtausgabe*; *MECW: Marx & Engels Collected Works*, Lawrence & Wishart):

- > Friedrich Engels, *La Guerre des paysans en Allemagne*, Introduction, traduction entièrement revue et notes d’Émile Bottigelli, Éditions sociales, Paris, 1974
- > *MEW, Band 7, 1960*, s. 327-413 (*Alman Köylü Savaşı*), s. 529-542 (Önsöz ve eki)
- > *MEW, Band 16, 1962*, s. 393-400 ([*Alman Köylü Savaşı*’nın ikinci baskısına (1870)] Önsöz)
- > *MEW, Band 18, 1976*, s. 512-517 (*Alman Köylü Savaşı*’nın 1870 Tarihli Önsözüne Ek)

- > MEGA, Abt 1., Band 7, Dietz Verlag Berlin, 1977, s. 367-443 (*Alman Köylü Savaşı'nın* 1850 tarihli birinci baskısı)
- > Friedrich Engels, *Der deutsche Bauernkrieg*, Dritter Abdruck, Verlag der Genossenschaftsdruckerei, Leipzig, 1875
- > MECW, Volume 10, 1978, s. 397-482 (*Alman Köylü Savaşı*)
- > MECW, Volume 21, 1985, s. 93-100 ([*Alman Köylü Savaşı'nın* ikinci baskısına (1870)] Önsöz)
- > MECW, Volume 23, 1988, s. 626-632 (*Alman Köylü Savaşı'nın* 1870 Tarihli Önsözüne Ek)

İÇİNDEKİLER

[ALMAN KÖYLÜ SAVAŞI'NIN İKİNCİ BASKISINA (1870)] ÖNSÖZ ..	11
[ALMAN KÖYLÜ SAVAŞI'NIN 1870 TARİHLİ ÖNSÖZÜNE EK]	23
ALMAN KÖYLÜ SAVAŞI	33
I [Almanya'nın İktisadi Durumu ve Toplumsal Yapılanması]	37
II [Büyük Muhalefet Grupları ve İdeolojileri. Luther ve Münzer]	53
III [Büyük Köylü Savaşı'nın 1476 ile 1517 Arasındaki Habercileri]	79
IV [Soyluların Ayaklanması]	97
V [Svabya-Frankonya Köylü Savaşı]	104
VI [Tübingiya'da, Alsace'ta ve Avusturya'da Köylü Savaşı]	137
VII [Köylü Savaşı'nın Sonuçları]	150
DİZİN VE SÖZLÜKÇE	157

Der
Deutsche Bauernkrieg

von

Friedrich Engels.

Zweiter, mit einer Einleitung versehener Abdruck.



Leipzig 1870

Verlag der Expedition des „Volksstaat“.

(F. Ziehe.)

*Alman Köylü Savaşı'nın 1870 yılında Leipzig'de yayımlanan
ikinci baskısının kapağı*

[ALMAN KÖYLÜ SAVAŞI'NIN İKİNCİ BASKISINA (1870)] ÖNSÖZ¹

Elinizdeki çalışma, 1850 yazında Londra'da, o sıralarda daha yeni sona ermiş olan karşı-devrimin doğrudan etkisi altında yazıldı; 1850'de Hamburg'da Karl Marx tarafından yönetilmekte olan *Neue Rheinische Zeitung, Politisch-ökonomische Revue*'nün 5. ve 6. sayısında yayımlandı. Almanya'daki siyaset arkadaşlarım bunun yeniden basılmasını istiyor ve isteklerini yerine getiriyorum, çünkü bu çalışma, ne yazık ki, bugün hâlâ güncelliğini korumaktadır.

Bu çalışma, kişisel bir araştırmanın sonucu olan malzemeleri sunma iddiasında değildir; tam tersine, köylü ayaklanmaları ve Thomas Münzer'e ilişkin bütün malzemeler Zimmermann'dan alınmıştır. Onun kitabı, çeşitli yerlerinde boşluklar taşımasına rağmen, hâlâ gerçekte olup bitenlerin en iyi derlemesi niteliğindedir. Ayrıca, yaşlı Zimmermann konusunu çok seviyordu. Kitabın her yerinde, ezilen sınıftan yana ortaya çıkan devrimci içgüdü, onu daha sonra aşırı solun² Frankfurt'taki en iyi temsil-

- 1 Engels bu önsözü *Alman Köylü Savaşı* adlı eserinin Ekim 1870'te Leipzig'de yayımlanan ikinci baskısı için yazdı. Önsöze, daha önce, *Der Volksstaat*'ın 2 ve 6 Nisan 1870 tarihli 27. ve 28. sayılarında yer verilmişti. Bu önsöz, Engels'in eserinin 1875'te yayımlanan üçüncü baskısında yeniden yayımlandı. Engels, bu son baskıda, önsöze ikinci bir kısım eklemiştir. – *Almanca ed.*
- 2 *Aşırı sol*, 1848-49 Alman Devrimi sırasında Frankfurt Ulusal Meclisinin sol kanadının iki hizbinden birini oluşturuyor, radikal demokrat parti olarak biliniyor, asıl olarak küçük burjuvaziyi temsil ediyor, ama Alman işçilerinin bir kesiminden de destek alıyordu. – *Türkçe ed.*

cilerinden biri yapmıştı. O zamandan bu yana biraz yaşlanmıştı kuşkusuz.³

Zimmermann'ın kitabında iç bağlantıların eksik olması; çağın dinsel ve siyasal çatışmalarının aynı dönemdeki sınıf mücadelelerinin bir yansıması olduğunu göstermeyi başaramaması; bu mücadelelerde yalnızca ezenlerle ezilenleri, iyilerle kötülerini ve kötülerin sonunda kazandığı zaferi görmesi; mücadelenin hem başlangıcını hem de sonucunu belirleyen toplumsal ilişkilere yaklaşımının tamamen hatalı olması, kitabın yayımlandığı dönemin kusurudur. Hatta, kendi zamanı için, bu kitap, idealist Alman tarih çalışmaları arasında, çok gerçekçi olmasıyla, övgüye değer bir istisnadır.

Benim sunumum, mücadelenin tarihsel akışını sadece genel hatlarıyla tarif ederken, Köylü Savaşı'nın kökenini, savaşa katılan farklı tarafların konumlarını, bunların kendi konumları hakkında netlik kazanmak için başvurdukları siyasal ve dinsel teorileri ve son olarak mücadelenin sonucunu, söz konusu sınıfların tarihsel olarak mevcut bulunan toplumsal varoluş koşullarının zorunlu birer ürünü olarak açıklama girişiminde bulunmuştu; yani, Almanya'nın o dönemdeki siyasal yapısının, buna karşı gerçekleştirilen ayaklanmaların, çağın siyasal ve dinsel teorilerinin, birer neden değil, Almanya'da tarımın, sanayinin, kara ve su yollarının, mal ve para ticaretinin o dönemde ulaşmış olduğu gelişim aşamasının sonuçları olduklarını göstermeye çalışmıştı. Tek materyalist tarih anlayışı olan bu anlayış, benden değil, Marx'tan gelmektedir; bu anlayış, onun 1848-49 Fransız Devrimi hakkındaki aynı *Revue*'de yayımlanmış olan çalışmalarında ve *Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i* adlı kitabında da bulunmaktadır.⁴

3 Son cümle 1875 baskısında eklenmiştir. –*Türkçe ed.*

4 Bkz. Karl Marx, "Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850" ve "Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i", Karl Marx, *Fransız Üçlemesi*, çev: Erkin Özalp, Yordam Kitap, İstanbul, Ekim 2016. –*Türkçe ed.*

[ALMAN KÖYLÜ SAVAŞI'NIN 1870 TARİHLİ ÖNSÖZÜNE EK]¹⁹

Yukardaki satırlar yazılı dört yıldan fazla oluyor. Ama geçerliliklerini bugün bile koruyorlar. Sadowa'dan ve Almanya'nın bölünmesinden sonra doğru olan ne varsa, Sedan'dan ve Prusya Ulusunun Kutsal Alman İmparatorluğu'nun kurulmasından²⁰ sonra da doğrulanıyor. Büyük siyaset denen şeyin devletle ilgili belli başlı “dünyayı sarsan” eylemlerinin tarihsel hareketin yönü üzerindeki etkisi bu kadar az.

Buna karşılık devletle ilgili belli başlı eylemlerin yapabileceği şey, tarihsel hareketin hızını artırmaktır. Ve bu açıdan, yukarıdaki “dünyayı sarsan olayların” failleri, ellerinde olmaksızın, kuşkusuz hiçbir biçimde arzu etmedikleri başarılar kazandılar ve ister istemez bunlara katlanmak zorunda kaldılar.

1866 savaşı eski Prusya'yı temellerinden sarsmıştı. 1848'den sonra Batı illerinin asi sınaî (hem burjuva hem de proleter) unsurunu yeniden eskisi gibi disiplin altına almak hayli zor olmuştu; yine de başarıya ulaşılmıştı ve Doğu illerindeki

19 Engels, 1850'de yazdığı *Alman Köylü Savaşı* adlı çalışmasının üçüncü baskısını hazırlarken, Şubat 1870'te ikinci baskı için yazmış olduğu önsöze ek yaptı. Söz konusu eserin önsözü genişletilmiş üçüncü baskısı 1875 yılında Leipzig'de yayımlandı. –*Almanca ed.*

20 1 Eylül 1870'teki Sedan Muharebesi, Prusya'nın 1870-71 Fransa-Prusya Savaşı'nda üstünlük kurmasına ve Fransa'yı işgal etmeye başlamasına yol açmıştı. Prusya, Ocak 1871'de Alman İmparatorluğu'nu kurdu. Engels, Prusya'nın bu yeni imparatorluktaki başatlığına işaret etmek için, “Alman Ulusunun Kutsal Roma İmparatorluğu” diye de anılan “Kutsal Roma İmparatorluğu”na (962-1806) gönderme yapıyor. Elinizdeki kitapta, tek başına geçen “imparatorluk” sözcüklerinin çoğu Kutsal Roma İmparatorluğu anlamına geliyor. –*Türkçe ed.*

Junker'ler ile ordunun çıkarları devlet içinde yeniden egemen duruma gelmişti. 1866'da hemen hemen bütün Kuzeybatı Almanya Prusya'ya katıldı. Tanrı'nın lütfu olan Prusya tacının yine Tanrı'nın lütfu olan üç başka tacı yutarak uğradığı onarılmaz manevi zarar²¹ bir yana, monarşinin ağırlık merkezi o zaman önemli ölçüde batıya kaymıştı. Beş milyon Renanyalı ve Vestfalyalı, Kuzey Alman Konfederasyonu tarafından önce doğrudan doğruya ilhak edilen 4 milyon Almanla, sonra da dolaylı olarak ilhak edilen 6 milyon Almanla güçlendirildi.²² 1870'te bunlara 8 milyon Güneybatı Almanı da eklendi;²³ bunun sonucu, "yeni imparatorluk"ta, (aralarında 2 milyon da Polonyalı bulunan, Elbe'nin doğusundaki altı ildeki) 14½ milyon eski Prusyalının karşısına, eski Prusya *Junker* feodalizmini çoktan geride bırakmış olan 25 milyon Almanın çıkmasıydı. Böylece, tam da Prusya ordusunun zaferleri, Prusya devlet yapısının bütün temelini yerinden etti; *Junker* egemenliği gitgide, hükümet için bile katlanılmaz hâle geldi. Ama aynı zamanda, sanayinin son derece hızlı gelişmesi, *Junker*'ler ile burjuvalar arasındaki mücadelenin yerine burjuvalarla işçiler arasındaki mücadeleyi getirmişti; böylece, içeride, eski devletin toplumsal temelleri de tamamıyla altüst oldu. 1840'tan bu yana ağır ağır çürümekte olan monarşinin varlığının temel koşulu, soylularla burjuvazi arasındaki, içinde denge unsuru olduğu mücadeleydi; ama artık, soyluları burjuvazinin saldırılarına karşı korumanın değil, bütün mülk sahibi sınıfları işçi sınıfının saldırılarına karşı korumanın gerekli duruma geldiği andan itibaren, eski mutlak monarşi, özel olarak bu amaç için geliştirilmiş olan devlet biçimine tümüyle geçmek zorunda kaldı: *Bonaparist mo-*

21 Bkz. 10. dipnot. –*Türkçe ed.*

22 Bkz. 10. dipnot. –*Türkçe ed.*

23 1870 yılında dört Güneybatı Almanya devleti (Baden, Hessen, Bavyera ve Württemberg) Kuzey Alman Konfederasyonu'na katıldı. –*Türkçe ed.*

narşi. Prusya'nın Bonapartizme geçişini daha önce başka bir yerde çözümlemiştım (*Wohnungsfrage* {*Konut Sorunu*}, 2. Heft, s. 26 vd.).²⁴ Orada belirtmemin gerekmediği, ama burada temel önem taşıyan şey, bu geçişin, 1848'den bu yana Prusya'nın *ileriye doğru attığı en büyük adım* olduğudur; Prusya, modern gelişimin işte bu kadar gerisinde kalmıştı. Prusya henüz yarı feodal bir devlettir; Bonapartizm ise her durumda feodalizmin ortadan kaldırılmasını şart koşan modern bir devlet biçimidir. Demek ki, Prusya, sayısız feodal kalıntılarında kurtulma, *Junker* katmanının kendisini feda etme kararını almak zorundadır. Tabii bu iş en ılımlı biçimde ve sevilen melodiye uygun adımlarla yapılıyor: Hep yavaşça ileri!²⁵ Örneğin ünlü ilçe düzenlemesi böyledir.²⁶ Bu düzenleme, tek tek *Junker*'lerin kendi çiftlikleri üzerindeki feodal ayrıcalıklarını kaldırıyor, ama bunları, büyük toprak sahiplerinin tümünün bütün ilçe üzerindeki ayrıcalıkları olarak yeniden getiriyor. Konunun özü değişmiyor; sadece feodal lehçeden burjuva lehçesine çevriliyor. Eski Prusya *Junker*'i, zorla İngiliz *squire*'i {toprak ağası} gibi bir şeye dönüştürülüyor ve buna kafa tutmaya falan da pek ihtiyacı yoktu, çünkü biri ne kadar budalaysa diğeri de o kadar budaladır.

24 Bkz. MEW, Band 18, s. 258-260. –*Almanca ed.*

25 1813 tarihli halk şarkısı *Die Kraehwinkler Landwehr*'in {Kraehwinkel Milis Gücü} nakaratında geçen ifade. {Kraehwinkel adlı kurgusal yerleşim yerinin sakinleri, dar görüşlü taşralılar olarak betimleniyordu. Napolyon Savaşları döneminde yazılmış olan şarkıda, milis güçlerinin yetişebilmesi için Prusya ordusunun yavaş ilerlemesi gerektiği söyleniyordu.} –*Almanca ed.*

26 13 Aralık 1872 tarihli, Prusya'nın Brandenburg, Pomeranya, Poznan, Silezya ve Saksonya illerine yönelik *ilçe düzenlemesi*. Prusya'daki idari reformun temelini oluşturmuştu. Bu düzenlemeyle, kırdaki çiftlik sahiplerinin miras yoluyla devrolan polislik yetkileri kaldırıldı ve seçilebilir muhtarlar, sınıf sistemine göre seçilebilir ilçe meclisleri vb. gibi bazı yerel özyönetim unsurları devreye sokuldu. Reformun hedefi, *Junker* katmanının çıkarları doğrultusunda, devlet aygıtını sağlamlaştırmak ve merkezî iktidarı güçlendirmektir. Çiftlik sahibi *Junker*'ler, seçimlerle gelinen makamların çoğunu ellerinde tutarak ya da bunların görevlileri tarafından doldurulmasını sağlayarak, pratikte, ilçelerdeki ve illerdeki iktidarlarını korumuştur. –*Almanca ed.*

Böylece, Prusya'nın garip yazgısı, 1808-1813'te başladığı ve 1848'de bir parça ileriye taşıdığı burjuva devrimini, bu yüzyılın sonunda, kabul edilebilir Bonapartizm biçimi altında tamamlamak oldu. Ve eğer her şey iyi giderse, dünya huzur içinde kalırsa ve biz de o zamana kadar ölmez sağ kalırsak, belki de 1900 yılında Prusya'daki hükümetin tüm feodal kurumları gerçekten yok etmiş, Fransa'nın 1792'de durduğu noktaya Prusya'nın sonunda ulaşmış olduğunu görebiliriz.

Feodalizmin ortadan kaldırılması, somut bir şekilde ifade edilecek olursa, burjuva koşullarının getirilmesi demektir. Soyluların ayrıcalıkları ne ölçüde son bulursa yasama da o ölçüde burjuvulaşır. Ve burada, Alman burjuvazisinin hükümetle ilişkisinin can alıcı noktasına gelmiş oluyoruz. Hükümetin bu yavaş ve küçük reformları yapmak *zorunda* olduğunu gördük. Ama hükümet, burjuvaziye, bu küçük ödünlerden her birini, burjuvalar için yapılmış bir *fedakârlık*, tahttan zar zor koparılmış, karşılığında burjuvaların da hükümete bir şey vermeleri gereken bir ödün olarak sunmaktadır. Burjuvalar ise gerçekte olup bitenleri bildikleri hâlde bu aldatmacayı kabullenmekte. Berlin'de, İmparatorluk Meclisi ile diğer meclislerdeki tüm tartışmaların temelinde yatan üstü kapalı anlaşmanın kaynağı budur: Bir yanda, hükümet, salyangoz hızıyla, yasalarda burjuvazinin çıkarları doğrultusunda reformlar yapmakta, sanayinin önündeki feodal ve küçük devletlere bölünmüşlükten kaynaklanan engelleri kaldırmakta, para, ağırlık ve ölçü birliğini, girişim özgürlüğünü vb. getirmekte, serbest dolaşım yoluyla Almanya'nın emek gücünü sermayenin tam ve sınırsız kullanımına sunmakta, ticareti ve spekülasyonu teşvik etmektedir; öte yanda, burjuvazi de her tür gerçek siyasal gücü hükümete bırakmakta, vergiler, borçlar ve askere almalar lehine oy kullanmakta ve tüm yeni reform yasalarının, hoş gitmeyen kişiler üzerindeki eski polis zorunun eksiksiz olarak korunmasını sağlayacak şekilde kaleme alınmasına

yardımcı olmaktadır. Burjuvazi, adım adım ilerleyen toplumsal kurtuluşunu, kendi siyasal iktidarından hemen vazgeçmek pahasına satın alıyor. Doğal olarak, böyle bir anlaşmayı burjuvazi için kabul edilebilir kılan temel neden, hükümetten duyduğu korku değil, proletaryadan duyduğu korkudur.

Burjuvazimizin siyasal alandaki tutumu ne kadar acınası olursa olsun, sanayi ve ticaret alanlarındaki görevlerini sonunda yerine getirdiği yadsınamaz. İkinci baskının önsözünde değinilen sınai ve ticari büyüme,²⁷ o zamandan bu yana çok daha büyük bir canlılıkla devam etti. Bu açıdan bakıldığında, 1869'dan beri Renanya-Vestfalya sanayi bölgesinde yaşananlar Almanya için gerçekten iştirilmedik bir şeydir ve bu yüzyılın başında İngiliz fabrika bölgelerinde yaşanan gelişmeyi hatırlatmaktadır. Saksonya'da ve Yukarı Silezya'da, Berlin'de, Hannover'de ve sahil kentlerinde de aynı şey olacaktır. Sonunda bizim de bir dünya ticaretimiz, gerçekten büyük bir sanayimiz, gerçekten modern bir burjuvazimiz var; buna karşılık, gerçek bir bunalımı da yaşadık²⁸ ve gerçek ve güçlü bir proletaryaya da sahip olduk.

Gelecekteki tarihçi için Spichern, Mars-la-Tour ve Sedan'daki muharebe gümbürtüleri²⁹ ve bunları izleyen gelişmeler, 1869 ile 1874 yılları arasındaki Almanya tarihi içinde, Alman proletaryasının iddiasız, sakin, ama kesintisiz bir şekilde ilerleyen gelişiminden çok daha az önem taşıyacaktır. Alman işçileri

27 Bkz. elinizdeki kitap, s. 16-17. –*Türkçe ed.*

28 1873 iktisadi bunalımı. –*Türkçe ed.*

29 6 Ağustos 1870 tarihli *Spichern Muharebesi*'nde (Lorraine) Fransız ordusunun General Frossard'ın komutası altındaki II. Kolordu'su Prusyalılar tarafından yenilgiye uğratılmıştı. Spichern Muharebesi tarih çalışmalarında Forbach Muharebesi olarak da anılır.

Mars-la-Tour Muharebesi (Vionville Muharebesi) 16 Ağustos 1870'te gerçekleşmişti. Bunun stratejik sonucu, Prusya'nın, Metz'den geri çekilmeye başlamış olan Fransız Ren ordusunu durdurması ve geri çekilme yollarını kesmesi olmuştu. –*Almanca ed.*

Sedan Muharebesi için bkz. 20. dipnot. –*Türkçe ed.*

daha 1870'te zorlu bir sınavla karşı karşıya kaldı: Bonapartist savaş provokasyonu ve onun doğal sonucu olan, Almanya'daki genel ulusal coşkunculuk. Sosyalist Alman işçileri bir an bile şaşkınlığa kapılmadı. Ulusal şovenizmin en küçük bir belirtisini bile göstermediler. En çılginca zafer sarhoşluğunun ortasında soğukkanlı durdular ve "Fransız cumhuriyeti ile ilhaksız, adil bir barış"³⁰ istediler; sıkıyönetim bile onları susturamadı. Ne savaş zaferlerinden ne de Alman "imparatorluk görkemi" hakkındaki gevezeliklerden etkilendiler; tek amaçları bütün Avrupa proletaryasının kurtuluşu olarak kaldı. Şu rahatça söylenebilir: bugüne dek başka hiçbir ülkenin işçileri, böylesine parlak biçimde üstesinden gelinen, böylesine çetin bir sınavla karşı karşıya kalmadı.

Savaş sırasındaki sıkıyönetimin ardından, vatana ihanet, imparatora ihanet ve memurlara hakaret davaları, barış döneminin gitgide ağırlaşan polis baskıları geldi. Genel olarak, *Der Volkstaat*'ın üç ya da dört yazarı aynı anda hapiste tutuluyordu ve diğer gazeteler için de aynı oran geçerliydi. Partinin az çok tanınmış her konuşmacısı yılda en az bir kez mahkemeye çıkarılıyor ve hemen her seferinde mahkûm ediliyordu. Sürgünler, el koymalar, toplantı dağıtmalar dolu gibi yağıyordu; ama bütün bunlar boşunaydı. Tutuklanan ya da sınır dışı edilen her militanın yerini hemen bir başkası alıyordu; dağıtılan her toplantının yerine iki yeni toplantı yapılıyor ve polisin keyfi hareketleri, sabırla ve yasalara tam olarak bağlı kalınarak, bir gün bir yerellikte ertesi gün bir başkasında boşa çıkarılıyordu. Bütün baskılar, amaçlananın tam tersine yol açtı; işçi partisini parçalamak ya da dize getirmek şöyle dursun, her seferinde sadece yeni katılımlara neden oldular ve örgütü güçlendirdiler.

30 Alman birliklerinin III. Napoleon {Louis Bonaparte} karşısındaki zaferinin ardından {Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin yayın organı} *Der Volkstaat*'ın 21 Eylül tarihli sayısında bu slogana yer verilmişti. –*Almanca ed.*

İşçiler, resmî yetkililerle mücadelelerinde olduğu gibi tek tek burjuvalara karşı yürüttükleri mücadelelerde de, her yerde, düşünce ve ahlak açısından onlardan üstün olduklarını gösterdi ve özellikle “işveren”lerle çatışmalarında, kaba insanların kapitalistler, eğitilmiş insanlarınsa kendileri, yani işçiler olduğunu kanıtladı. Mücadelelerinde çoğu zaman öne çıkan alaycılık, davalarından ne kadar emin ve üstünlüklerinin ne kadar farkında olduklarının en iyi kanıtıdır. Tarihsel olarak hazırlanmış bir zeminde bu şekilde yürütülen bir mücadele büyük sonuçlar doğurmak zorundadır. Ocak seçimlerinde³¹ elde edilen başarılar, modern işçi hareketinin tarihinde bugüne kadar benzersiz kalmıştır ve bunların bütün Avrupada yarattığı şaşkınlık tamamen haklıydı.

Avrupa'nın geri kalanındaki işçilere göre Alman işçilerinin iki temel üstünlüğü vardır. Birincisi, Avrupa'nın en teorik halinin bir parçasıdır ve Almanya'nın “eğitilmiş” denen kişilerinde tamamen kaybolmuş olan teorik anlayışı korumuşlardır. Öncesinde Alman felsefesi, özellikle de Hegel olmasaydı, Alman bilimsel sosyalizmi (bugüne kadar var olmuş tek bilimsel sosyalizm) kesinlikle ortaya çıkamazdı. İşçiler arasında teorik anlayış bulunmasaydı, bu bilimsel sosyalizm işçiler tarafından hiçbir zaman bugün olduğu kadar içselleştirilemezdi. Bunun ne kadar muazzam bir üstünlük olduğunu, bir yandan, İngiliz işçi hareketinde görülen ve tek tek sendikaların çok iyi örgütlenmiş olmasına rağmen hareketin az ilerleme sergilemesinin başlıca nedenlerinden biri olan, her tür teoriye kayıtsızlık; öte yandan da, Proudhonculuğun, ilk biçimiyle Fransızlarda ve Belçikalılarda, Bakunin tarafından karikatürleştirilmiş biçimiyle de İspan-

31 10 Ocak 1874 tarihli İmparatorluk Meclisi seçimlerinde sosyal demokrasi 350.000'den fazla oy aldı (tüm oyların yüzde 6'sı) ve meclise 9 temsilci sokabildi. Seçilenler arasında, seçim sırasında henüz kale hapsi cezalarını çekmekte olan August Bebel ile Wilhelm Liebknecht de vardı. –*Almanca ed.*

yollarda ve İtalyanlarda ortaya çıkardığı uygunsuz davranışlar ve kafa karışıklığı göstermektedir.

İkinci üstünlük ise, kronolojik açıdan bakıldığında, Almanların, işçi hareketine bir hayli geç gelmiş olmalarıdır. Nasıl ki, Alman teorik sosyalizmi, her tür hayalciliklerine ve ütopyacılıklarına rağmen bütün zamanların en önemli beyinleri arasında yer alan ve doğruluklarını bugün bilimsel olarak kanıtladığımız sayısız şeyi dâhice öngörmüş olan üç adamın, Saint-Simon, Fourier ve Owen'ın omuzlarında yükseldiğini hiçbir zaman unutmuyacaksa, aynı şekilde, pratikteki Alman işçi hareketi de, İngiliz ve Fransız hareketlerinin omuzları üzerinde geliştiğini, onların pahalıya edinilmiş deneyimlerinden kolayca yararlanabildiğini ve o dönemde çoğu kaçınılmaz olan yanlışlarından bugün kaçınabildiğini asla unutmamalıdır. Geçmişte İngiliz sendikaları ve Fransız işçilerinin siyasal mücadeleleri olmasaydı, özellikle de Paris Komünü'nün³² sağladığı devasa itki olmasaydı, bugün nerede olurduk?

Alman işçilerinin, durumlarının üstünlüklerinden ender görülen bir kavrayışla yararlandıklarını teslim etmek gerekir. Bir işçi hareketinin ortaya çıkmasından bu yana ilk kez, mücadele, üç yanıyla (teorik, siyasal ve pratik-iktisadi [kapitalistlere karşı direnme] yanlarıyla) uyum içinde ve planlı bir şekilde yürütülmektedir. Alman hareketinin gücünün ve yenilmezliğinin temelinde, tam da, eş merkezli diyebileceğimiz bu saldırılar bulunmaktadır.

Bir yandan bu üstün konumları sayesinde, öte yandan İngiliz hareketinin adaya özgü özellikleri ve Fransız hareketinin şiddetle bastırılması sonucu, Alman işçileri şu an için proletaryanın mücadelesinin öncülüğüne yerleşmiş durumdadır. Gelişmelerin, onlara bu onurlu yeri daha ne kadar bırakacağı şimdiden söylenemez. Ama bu yerde buldukları sürece, umarız, görev-

32 18 Mart 1871 ile 28 Mayıs 1871 arasında Paris'in yönetimini elinde tutan, tarihteki ilk işçi sınıfı iktidarı. –*Türkçe ed.*

lerini gerektiği gibi yerine getireceklerdir. Bunun için, mücadeledenin ve ajitasyonun bütün alanlarında çabalarını iki katına çıkarmak zorundalar. Özellikle önderlerin görevi de, teorik sorunlar hakkında gitgide daha fazla aydınlanmak, eski dünya görüşüne ait olan yerleşmiş boş sözlerin etkisinden gitgide kurtulmak ve sosyalizmin, bir bilim hâline gelmesinden bu yana, bir bilim gibi ele alınması, yani üzerinde çalışılması gerektiğini hiçbir zaman unutmamaktır. Bundan sonra önemli olan, böylece edinilen ve gitgide berraklaşan kavrayışı, artan bir çabayla işçi kitleleri arasında yaymak, parti ve sendika örgütlerini gitgide güçlendirmektir. Ocak ayında verilen sosyalist oylar şimdiden güzel bir orduyu temsil etseler de, henüz Alman işçi sınıfının çoğunluğunu oluşturmanın çok uzağındadır ve kır nüfusu arasındaki propagandanın başarıları ne kadar cesaret verici olursa olsun, tam da bu alanda yapılması gereken sonsuz iş vardır. Yani mücadele gevşetilmemeli; tam tersine, bir kentin ardından bir başkası, bir seçim çevresinin ardından bir başkası düşmanın elinden koparılmalı; ama her şeyden önce, hiçbir şovenizmi kabul etmeyen ve hangi ulustan gelirse gelsin proletarya hareketindeki her yeni adımı sevinçle selamlayan gerçek enternasyonal ruh korunmalıdır. Eğer Alman işçileri bu şekilde devam ederse, hareketin başında yürümeyecek (herhangi bir ulusun işçilerinin hareketin başında yürümesi hiçbir şekilde bu hareketin çıkarına değildir) ama savaş hattında onurlu bir yer tutacaktır; ve beklenmedik zorluktaki sınavlar ya da ciddi olaylar onlardan daha fazla cesaret, daha fazla kararlılık ve azim istediğinde, silahlı ve hazır olacaklardır.

Friedrich Engels

Londra, 1 Temmuz 1874

Kaynak: *Der deutsche Bauernkrieg*
Dritter Abdruck, Leipzig 1875.



ALMAN KÖYLÜ SAVAŞI



Alman Köylü Savaşı Engels tarafından 1850 yazında Londra'da yazıldı ve aynı yıl *Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue*'nün 5-6. sayısında yayımlandı. Eser 1870 yılında bir broşür şeklinde yeniden basıldı ve Engels tarafından bir önsözle zenginleştirildi {bkz. elinizdeki kitap, s. 11}. Alman işçileri arasında büyük bir ilgi uyandırması nedeniyle 1875'te yeni bir baskı yapıldı ve Engels 1870 tarihli önsöze bir ek yaptı {bkz. elinizdeki kitap, s. 23}. Engels, seksenli yıllarda, Almanya'nın tarihiyle ilgili kapsamlı malzemelerle genişletmeyi düşündüğü *Alman Köylü Savaşı* üzerinde yeniden çalışmaya başladı. 31 Aralık 1884'te Sorge'ye, "*Köylü Savaşı* adlı eserimi baştan aşağı gözden geçiriyorum; bütün Alman tarihinin eksenini oluşturacak" diye yazdı. Ne var ki, *Kapital*'in 2. ve 3. ciltlerinin yayına hazırlanması işi ve öngörülemez başka işler Engels'in bu planını hayata geçirmesine engel oldu. Elde kalanlar, yapılması düşünülen eklemelerin tamamlanmamış bir elyazmasından ve üstünkörü yazılmış çok sayıda nottan ibaret.

Elinizdeki kitap için, *Alman Köylü Savaşı*'nın Engels tarafından hazırlanmış olan 1875 tarihli baskısı temel alındı. İlk baskı ile bu baskı arasındaki içerikle ilgili tüm farklılıklar dipnotlarda belirtiliyor. Bir dizi yerleşim yeri ve aile adının yanlış oldukları anlaşılan yazım biçimleri düzeltildi. Eserin farklı bölümlerinin başlarına, içerikleri hakkında bilgi veren başlıklar eklendi.

Engels, eserinde neredeyse yalnızca Wilhelm Zimmermann'ın şu çalışmasından yararlanmıştı: *Allgemeine Geschichte des großen Bauernkrieges* {*Büyük Köylü Savaşı'nın Genel Tarihi*}, Th. 1-3, Stuttgart 1841-1843. Münzer'in, Luther'in vb. eserlerinden yapılan alıntılar da bu çalışmadan alınmıştır. Bu nedenle kaynak gösterilirken sadece Zimmermann'ın çalışması anılmıştır; ama dipnotlarda, Münzer'in, Luther'in vb. eserlerinin ilgili yerleri de belirtilmiştir. –*Almanca ed.*

Alman halkının da kendi devrimci geleneği vardır. Öyle bir zaman oldu ki, Almanya diğer ülkelerin devrimlerindeki en iyi kişilerle kıyaslanabilecek insanlar yetiştirdi; Alman halkı, merkezileşmiş bir ulusta en görkemli sonuçlara yol açabilecek bir dayanıklılık ve enerji gösterdi; Alman köylüleri ve plebleri,³³ torunlarını çoğu zaman ürperten düşünceler ve planlar geliştirdi.

İki yıllık mücadelenin ardından hemen her yerde görülen bugünkü gevşeklik karşısında, büyük Köylü Savaşı'nın kaba ama güçlü ve dayanıklı kişiliklerini Alman halkına yeniden sunmanın zamanı geldi. Aradan üç yüzyıl geçmiş ve pek çok şey değişmiş olsa bile, Köylü Savaşı bugünkü mücadelelerimizin o kadar da uzağında değil ve mücadele edilmesi gereken hasımlar büyük ölçüde aynı kaldı. 1848'de ve 1849'da her yerde ihanet etmiş olan sınıfları ve sınıf kesimlerini, daha 1525'te, daha aşağı bir gelişim aşamasında olmalarına karşın, yine hain rolünde buluyoruz. Ve Köylü Savaşı'nın güçlü vandallığının son yıllardaki harekette sadece bazı yerlerde, Odenwald'da, Kara Orman'da, Silezya'da ortaya çıkmış olması da kesinlikle modern ayaklanmanın bir üstünlüğü değildir.

33 *Plebler*: Eski Roma'da, egemen sınıfı oluşturan *patricilerin* ayrıcalıklarından yoksun olan sıradan (halktan) insanlar. Elinizdeki kitapta, Orta Çağ toplumlarının kentlerde yaşayan ama yurttaşlık haklarına sahip olmayan yoksul insanları. –*Türkçe ed.*

I

[Almanya'nın İktisadi Durumu ve Toplumsal Yapılanması]

İlkin, Almanya'nın on altıncı yüzyılın başındaki durumuna kısaca bir göz atalım.

Alman sanayisi, on dördüncü ve on beşinci yüzyıllarda önemli bir gelişme göstermişti. Feodal, kırsal yerel sanayinin yerini, kentlerdeki, daha çok sayıda ilçe ve hatta daha uzak pazarlar için üretim yapan lonca örgütlenmesi almıştı. Kaba yünlü kumaş ve keten bezi dokumacılığı, yerleşik ve çok yaygın bir sanayi dalı durumuna gelmişti; hatta daha o sırada, Augsburg'da, daha ince yünlü ve keten kumaşların yanı sıra ipekli kumaşlar da üretiliyordu. Dokumacılığın yanında, Orta Çağ sonlarındaki ruhani ve dünyevi lüksle beslenen, sanata yakın sanayi özellikle gelişmişti: Kuyumcular, heykeltıraşlar ve oymacılar, bakır ve ahşap gravür-cüleri, silah imalatçıları,³⁴ madalya imalatçıları, tornacılar, vb., vb. Tarihsel dorukları barut³⁵ ve matbaa olan, az ya da çok önemli bir dizi buluş sanayi dallarının gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmuştu. Sanayi ile birlikte ticaret de aynı hızla geliyordu. Hansa Birliği,³⁶ yüz yıllık denizcilik tekeli sayesinde, Kuzey Almanya'nın Orta Çağ barbarlığını aşmasını sağlamıştı; daha on beşinci yüzyılın sonundan itibaren İngilizlerin ve Hollandalıların

34 1850 baskısında "silah imalatçıları" bulunmuyordu. – *Almanca ed.*

35 Bugün tartışmasız şekilde kanıtlanmış olduğu üzere, barut, Çin'den Hindistan üzerinden Araplara getirilmiş ve Araplardan da ateşli silahlarla birlikte İspanya üzerinden Avrupa'ya gelmişti. – [*Engels'in 1875 baskısına dipnotu.*]

36 12-17. yüzyıllar arasında özellikle Kuzey Almanya'da bulunan tüccar loncaları ile kentlerin oluşturduğu ticaret ve savunma birliği. – *Türkçe ed.*

rın rekabeti karşısında hızla yenilgiye uğramaya başlamışsa da, Vasco da Gama'nın keşiflerine rağmen, Hindistan'dan kuzeye giden büyük ticaret yolu hâlâ Almanya'dan geçiyordu; Augsburg da hâlâ İtalyan ipeklilerinin, Hindistan baharatlarının ve Doğu Akdeniz'in bütün ürünlerinin büyük ambarıydı. Yukarı Almanya kentleri, özellikle de Augsburg ve Nürnberg, dönemin önemli zenginlik ve lüks merkezleriydi. Hammadde üretimi de önemli ölçüde artmıştı. On beşinci yüzyılda Alman madencileri dünyanın en becerikli madencileriydi; öte yandan kentlerin gelişmesi tarımı da başlangıçtaki Orta Çağ kabalığından koparmıştı. Geniş topraklar ekime açılmakla kalmamış, boya bitkileri ve ithal edilmiş başka bitkiler de ekilmiş ve bunların düzenli bir şekilde yetiştirilmesi tarım üzerinde genel bir olumlu etki yaratmıştı.

Yine de, Almanya'nın ulusal üretiminin gelişimi diğer ülkelerdeki gelişmenin gerisinde kalmıştı. Tarım İngiltere'ye ve Hollanda'ya göre, sanayi İtalya'ya, Flanders'e ve İngiltere'ye göre çok geriydi ve deniz ticareti alanında İngilizler ve özellikle de Hollandalılar Almanlar üzerinde rekabet üstünlüğü kurmaya başlamıştı bile. Nüfus hâlâ çok seyrekti. Almanya'da uygarlık sadece bazı yerlerde, yalıtık sanayi ve ticaret merkezlerinde toplanmış olarak vardı; bu yalıtık merkezlerin çıkarları bile büyük ölçüde farklılaşıyordu ve aralarında pek az bağlantı noktası bulunuyordu. Güney'in ticaret bağlantıları ve pazarları Kuzey'in kilerden çok farklıydı; Doğu ile Batı arasında neredeyse hiçbir ilişki yoktu. Tek bir kent bile, örneğin İngiltere'nin Londra'sı gibi, bütün ülkenin sınai ve ticari ağırlık merkezi olmayı başaramamıştı. İç ulaşım hemen hemen yalnızca kıyılarıdaki ve ırmaklardaki su ulaşımıyla ve Augsburg ile Nürnberg'de başlayıp Köln üzerinden Hollanda'ya ve Erfurt üzerinden kuzeye giden birkaç büyük ticaret yoluyla sınırlıydı. Irmakların ve ticaret yollarının uzağında, büyük ticaret yollarının dışında kalan, pek az yabancı ürün tüketen, pek az ihraç ürünü sağlayan, geç Orta